

ACCOUNTING AND TAXATION

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.1:004.9

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Михайло Лучко
Західноукраїнський
національний університет,
Тернопіль, Україна
ORCID: 0000-0001-6499-4188

Оксана Черешнюк
Західноукраїнський
національний університет,
Тернопіль, Україна
ORCID: 0000-0001-5067-3463

Микола Сороколіт
Західноукраїнський
національний університет,
Тернопіль, Україна
ORCID: 0009-0005-2024-0727

Резюме. Досліджено теоретичні та практичні аспекти комп'ютеризації бухгалтерського обліку в сучасних умовах цифрової трансформації економіки. Обґрунтовано, що перехід від традиційних форм ведення обліку до автоматизованих інформаційних систем істотно техніку опрацювання облікових даних, загальну логіку організації облікових процедур, внутрішнього контролю та інформаційного забезпечення управління підприємством. Визначено, що комп'ютеризація бухгалтерського обліку сприяє підвищенню швидкості, точності, достовірності й аналітичності облікової інформації, створює передумови для ефективнішого планування, контролю, прогнозування та прийняття управлінських рішень. Особливу увагу приділено еволюції комп'ютеризації обліку та основним етапам цифрової трансформації облікових процесів. Узагальнено, що розвиток інформаційних технологій у бухгалтерському обліку пройшов шлях від використання електронно-обчислювальних машин, персональних комп'ютерів і локальних баз даних до інтегрованих інформаційних систем, хмарних сервісів, мобільних рішень, автоматизованої аналітики та інструментів штучного інтелекту. Доведено, що на сучасному етапі бухгалтерський облік дедалі більше перетворюється з функції реєстрації господарських операцій на важливий елемент цифрової системи управління підприємством. Розкрито значення інтеграції бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства, зокрема виробничими, банківськими, фінансовими, складськими, кадровими та електронного документообігу. Така інтеграція забезпечує єдність інформаційного простору, зменшує кількість помилок, пов'язаних із ручним введенням даних, прискорює документообіг і підвищує якість управлінської інформації. Окремо обґрунтовано взаємозв'язок комп'ютеризації бухгалтерського обліку з моделюванням бізнес-процесів. Показано, що ефективна автоматизація можлива лише за умови попереднього опису, аналізу та впорядкування бізнес-процесів, визначення відповідальних осіб, інформаційних потоків, первинних документів і контрольних точок. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку супроводжується рядом ризиків. До них належать ризики втрати або пошкодження облікових даних, технічних збоїв, несанкціонованого доступу, кібератак, помилок користувачів, недостатньої цифрової компетентності персоналу та залежності підприємства від програмного забезпечення і його постачальників. Обґрунтовано, що мінімізація таких ризиків потребує впровадження дієвої системи внутрішнього контролю, резервного копіювання даних, розмежування прав доступу, регулярного оновлення програмного забезпечення, кіберзахисту та підвищення цифрової грамотності працівників. Зроблено висновок, що комп'ютеризація бухгалтерського обліку є технічним засобом автоматизації облікової роботи для комплексної трансформації інформаційного забезпечення управління підприємством. Її ефективність залежить від рівня інтеграції цифрових технологій, якості організації бізнес-процесів, надійності внутрішнього контролю та здатності підприємства своєчасно виявляти й мінімізувати ризики цифрового середовища.

Ключові слова: комп'ютеризація бухгалтерського обліку, ризики комп'ютеризації обліку, моделювання бізнес-процесів, IT-ризик.

Дата надходження 12.05.2026

Дата прийняття 26.05.2026

Дата публікації 25.06.2026

UDC 657.1:004.9

COMPUTERIZATION OF ACCOUNTING IN MODERN BUSINESS CONDITIONS

Mykhailo Luchko

*West Ukrainian National
University, Ternopil,
Ukraine*

Oksana Chereshtnyuk

*West Ukrainian National
University, Ternopil,
Ukraine*

Mykola Sorokolit

*West Ukrainian National
University, Ternopil,
Ukraine*

Summary. The article explores the theoretical and practical aspects of computerization of accounting in modern conditions of digital transformation of the economy. It is substantiated that the transition from traditional forms of accounting to automated information systems significantly changes the technique of processing accounting data, the general logic of organizing accounting procedures, internal control and information support for enterprise management. It is determined that computerization of accounting contributes to increasing the speed, accuracy, reliability and analytical capabilities of accounting information, creating the prerequisites for more effective planning, control, forecasting and making management decisions. Special attention is paid to the evolution of computerization of accounting and the main stages of digital transformation of accounting processes. It is summarized that the development of information technologies in accounting has gone from the use of electronic computers, personal computers and local databases to integrated information systems, cloud services, mobile solutions, automated analytics and artificial intelligence tools. It is proven that at the present stage, accounting is increasingly transforming from a function of registering business transactions into an important element of a digital enterprise management system. The importance of integrating accounting with other enterprise information systems, in particular production, banking, financial, warehouse, personnel and electronic document management systems, is revealed. Such integration ensures the unity of the information space, reduces the number of errors associated with manual data entry, speeds up document management and improves the quality of management information. The relationship between computerization of accounting and business process modeling is separately substantiated. It is shown that effective automation is possible only if business processes are previously described, analyzed and organized, responsible persons, information flows, primary documents and control points are identified. Computerization of accounting is accompanied by a number of risks. These include the risks of loss or damage to credentials, technical failures, unauthorized access, cyberattacks, user errors, insufficient digital competence of personnel, and the company's dependence on software and its suppliers. It is substantiated that minimizing such risks requires the implementation of an effective internal control system, data backup, delimitation of access rights, regular software updates, cyber protection, and increasing the digital literacy of employees. It is concluded that computerization of accounting is a technical means of automating accounting work for the comprehensive transformation of information support for enterprise management. Its effectiveness depends on the level of integration of digital technologies, the quality of business process organization, the reliability of internal control, and the ability of the company to timely identify and minimize the risks of the digital environment.

Key words: computerization of accounting, risks of computerization of accounting, business process modeling, IT risks.

Received 12.05.2026

Accepted 26.05.2026

Published 25.06.2026

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифрової трансформації економіки комп'ютеризація бухгалтерського обліку є одним із ключових напрямів підвищення ефективності діяльності підприємств. Перехід від традиційних форм ведення обліку до автоматизованих інформаційних систем змінює техніку опрацювання облікових даних і підхід до управління фінансово-господарськими процесами. Завдяки комп'ютеризації облік стає більш оперативним, точним, аналітично спрямованим і здатним забезпечувати керівництво необхідною інформацією для прийняття своєчасних управлінських рішень. Комп'ютеризовані облікові системи дають змогу автоматизувати первинне опрацювання документів, систематизувати господарські операції, формувати звітність, аналітичні показники та контролювати відхилення від установлених норм і планових показників. У результаті підприємство отримує інструмент для фіксації фактів господарської діяльності, повноцінну інформаційну основу для планування, аналізу, контролю та прогнозування.

Саме тому рівень комп'ютеризації обліку безпосередньо впливає на якість управління, фінансову стабільність, конкурентоспроможність і загальний успіх підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі еволюція комп'ютеризації бухгалтерського обліку розглядається фрагментарно і здебільшого як перехід від ручного опрацювання даних до механізованих, електричних, комп'ютерних та інтегрованих інформаційних систем. М. М. Бенько у праці 2010 року виділяє кілька етапів такого розвитку, які охоплюють використання первинних технічних засобів опрацювання інформації, впровадження електронно-обчислювальної техніки, автоматизованих систем управління, персональних комп'ютерів, мережових технологій і систем підтримання прийняття рішень. Узагальнюючи цей підхід, можна зазначити, що розвиток облікових інформаційних технологій поступово змістив акцент від простого накопичення й опрацювання даних до комплексного управління інформацією, знаннями та аналітичним підтриманням бухгалтерських рішень [1].

А. С. Bendovschі виокремлює три періоди еволюції програмного забезпечення для бухгалтерського обліку, які безпосередньо пов'язані з комп'ютеризацією. Розвиток комп'ютеризації бухгалтерського обліку пройшов шлях від перших програм епохи Windows у 1990-х роках, які забезпечували базові облікові операції, через інтегровані та SaaS-рішення 2000-х років із розширеними можливостями опрацювання даних і спільного доступу, до сучасного мобільного й хмарного обліку з роботою в режимі реального часу, фінансовими дашбордами та цифровими сервісами підтримання звітності й управлінських рішень [12, с. 92].

Ф. Belfo і А. Trigo у статті 2013 року досліджували сучасний і майбутній розвиток комп'ютеризованого обліку. Вчені розглянули роль бухгалтерських інформаційних систем, традиційні технологічні рішення та напрями подальших досліджень у сфері цифровізації обліку. У статті детально описано проблеми бухгалтерського обліку та найважливіша відповідь на них у сфері інформаційних технологій [11, с. 538]. Колектив авторів Н. О. Чех, О. О. Конопліна і Ю. І. Мізік описують сучасний етап розвитку комп'ютеризації обліку, а саме особливості застосування хмарних технологій, Big Data і мобільних технологій в обліку та виокремлюють їх переваги і недоліки [9, с. 192].

Ряд авторів, а саме М. Assefa, J. Yadavilli, А. Yohannes Hailu та Y. Liang описували різні етапи комп'ютеризації обліку. Y. Liang детально описує ранній етап комп'ютеризації бухгалтерського обліку на прикладі Китаю і показує, як у 1980-х роках починалося практичне впровадження комп'ютерів у бухгалтерські процеси [13]. М. Assefa, J. Yadavilli та А. Yohannes Hailu описують окремі етапи розвитку комп'ютеризації обліку від простих ручних систем до складніших комп'ютеризованих моделей [10].

У підручнику за загальною редакцією В. Панасюк вперше систематизовано та виокремлено основні етапи цифрової трансформації обліку, що дало змогу комплексно простежити еволюцію інформаційних технологій у бухгалтерській діяльності та їх вплив на організацію облікових процесів [8].

Водночас комп'ютеризація бухгалтерського обліку, поряд із очевидними перевагами, супроводжується значними ризиками, пов'язаними з безпекою даних, технічними збоями, помилками користувачів, несанкціонованим доступом та залежністю від програмного забезпечення. Саме тому такі ризики потребують поглибленого дослідження, систематизації та розроблення ефективних механізмів їх мінімізації в умовах цифрової трансформації облікових процесів. Попри значний інтерес науковців до особливостей цифровізації обліку на різних етапах розвитку економіки, актуальною залишається необхідність подальшого дослідження її впливу на технічні аспекти ведення бухгалтерського обліку, трансформацію його функцій, організацію облікових процедур, систему внутрішнього контролю, управління ризиками та інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень.

Метою дослідження є обґрунтування впливу цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку, зокрема на технічні аспекти його ведення, трансформацію облікових функцій відповідно до вимог часу і наявних інформаційних ресурсів,

організацію облікових процедур, систему внутрішнього контролю та управління ризиками й інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети доцільно дослідити еволюцію комп'ютеризації бухгалтерського обліку, узагальнити основні етапи цифрової трансформації облікових процесів, визначити роль комп'ютеризованих систем у підвищенні якості облікової інформації та ефективності управління підприємством. Особливої уваги потребує розкриття взаємозв'язку комп'ютеризації обліку з моделюванням бізнес-процесів, інтеграцією бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства, а також виокремлення основних ІТ-ризиків і напрямів їх мінімізації.

Виклад основного матеріалу. У сучасному бізнес-середовищі швидкість отримання, опрацювання та використання інформації стає одним із вирішальних чинників ефективного управління. Підприємства, які своєчасно впроваджують сучасні облікові програми та цифрові технології, мають значні переваги у контролі витрат, оцінюванні фінансових результатів, плануванні ресурсів і прийнятті управлінських рішень. Натомість використання застарілих або недостатньо автоматизованих підходів до обліку може призводити до помилок, затримок у формуванні звітності, втрати інформації та зниження якості управлінських процесів. Комп'ютеризація обліку особливо важлива в умовах постійних змін законодавства, зростання обсягів інформації, ускладнення господарських операцій та посилення вимог до прозорості діяльності підприємств. Вона забезпечує вищий рівень достовірності облікових даних, скорочує вплив людського фактора, прискорює документообіг і створює умови для оперативного аналізу фінансового стану підприємства. Крім того, автоматизовані системи дозволяють інтегрувати бухгалтерський облік з управлінським обліком, оподаткуванням, фінансовим аналізом і внутрішнім контролем.

Колектив авторів Я. О. Ізмайлов, В. О. Осмятченко, І. Г. Єгорова і Р. О. Барицький зазначають, що на сьогодні науково-технічний прогрес визначається «не розширенням матеріального виробництва, а комп'ютеризацією, інформатизацією та інтелектуальними продуктами». Цифрова економіка сприяє появі нових продуктів і послуг, змінює структуру суспільних потреб, а також зумовлює постійне зростання швидкості та масштабів обміну інформацією. Під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників дедалі чіткіше окреслюються ключові пріоритети сучасного розвитку, серед яких особливе значення мають глобалізація та цифровізація суспільних відносин як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств. Саме ці напрями здатні стати важливими чинниками суспільного прогресу, підвищення продуктивності праці, стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць і покращення якості життя громадян України [5, 146].

Досліджуючи наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, можна стверджувати, що межі етапів цифровізації є умовними, оскільки різні країни та галузі проходили їх нерівномірно залежно від рівня розвитку економіки, доступності технологій та законодавчих вимог. Проте для потреб обліку й аудиту доцільно виділяти послідовні етапи, які відображають зміну інструментів ведення обліку, характеру даних та підходів до отримання аудиторських доказів. На рисунку 1 представлено узагальнені етапи цифрової трансформації обліку, що неможлива без застосування комп'ютерів.

Перший етап проходив протягом 1950–1970-х років і характеризується першим застосуванням електронних обчислювальних машин. В обліку відбувається перша автоматизація обчислень, пов'язана із використанням мейнфреймів, перфокарт і централізованих обчислювальних центрів. Його сутність полягала в переході від ручних розрахунків до машинного опрацювання, що дало змогу автоматизувати окремі облікові ділянки, насамперед розрахунки із заробітної плати, облік запасів і формування підсумкових реєстрів. На другому етапі (1980-ті роки) відбувалася комп'ютеризація робочих місць і поширення персональних комп'ютерів, локальних мереж і офісних пакетів. Цифрові інструменти стають масовими, облікова інформація починає накопичуватися у файлах і

локальних базах даних, а продуктивність бухгалтерських та управлінських процедур суттєво зростає завдяки автоматизації розрахунків і документуванню.

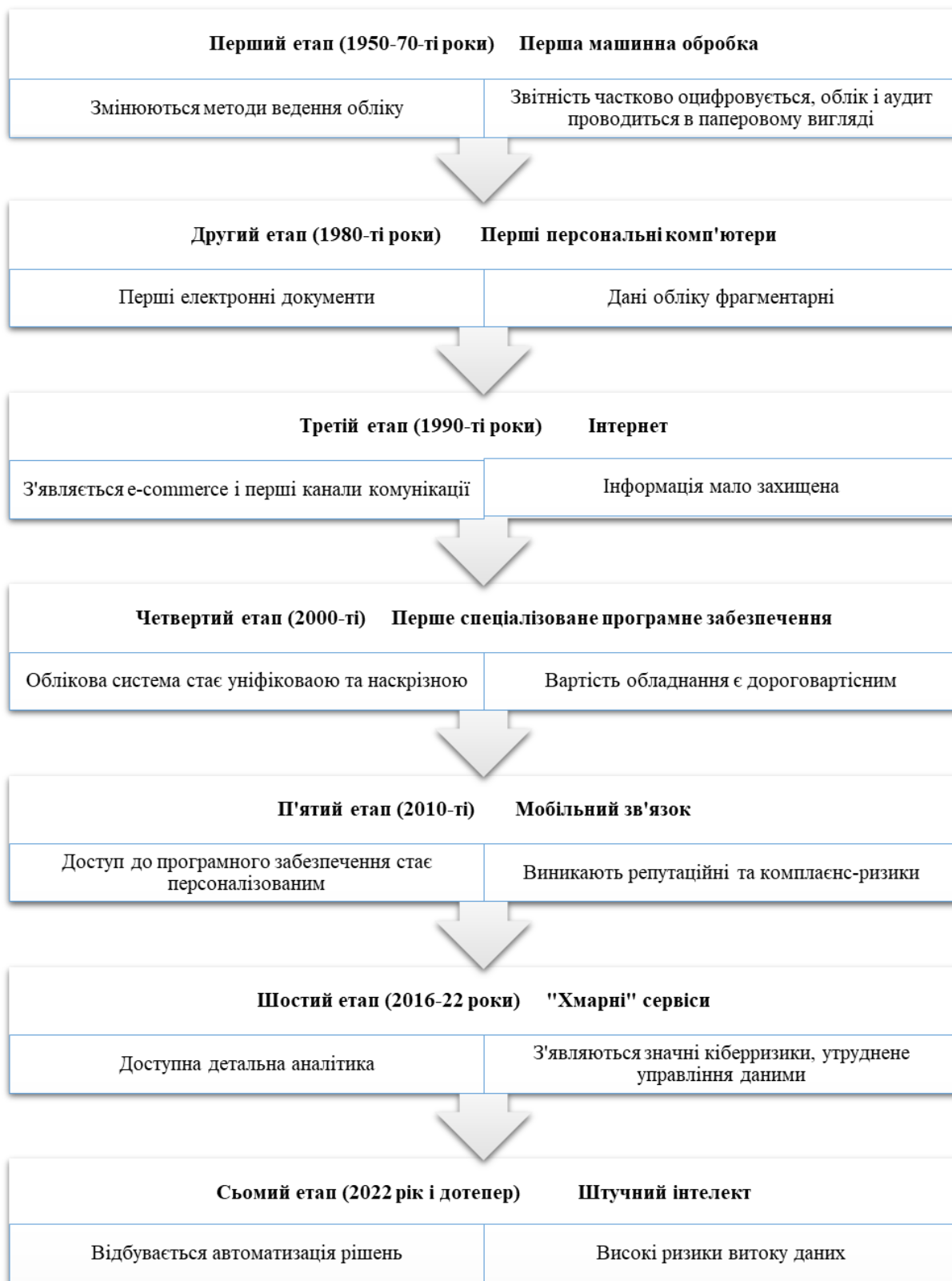

Рисунок 1. Основні етапи цифрової трансформації обліку, контролю і аудиту в світі*

*Сформовано авторами на основі [8, с. 97].

Протягом 1990-х років відбувався третій етап цифровізації обліку, який пов'язаний із розвитком World Wide Web, електронної пошти, появою корпоративних сайтів і клієнт-серверних систем. Бізнес починає активно проходити цифровізацію і працювати в мережі, з'являються електронна комерція та онлайн-канали взаємодії з клієнтами, а також перші інтегровані ІТ-архітектури, що змінюють характер документообігу та комунікацій, у тому числі в аудиті. На четвертому етапі, протягом 2000–2009 років, здійснювалась інтеграція процесів і даних, електронного документообігу, електронних платежів у цілісну систему. Саме в цей період стандартизувалась управлінська й фінансова звітність у більшості країн світу, що розширює можливості аудиту щодо аналітики та контролю. Вітчизняні науковці П. М. Гарасим та М. П. Гарасим зазначають, що комп'ютерна форма бухгалтерського обліку ґрунтується на автоматизованому опрацюванні та систематизації облікової інформації. Її особливістю є те, що дані, зафіксовані в одному журналі хронологічного обліку, можуть одночасно використовуватися для формування багатьох реєстрів систематичного обліку [2, с. 27]. Це забезпечує накопичення інформації в єдиній базі даних і дає можливість багаторазово використовувати її для аналітичних, контрольних та управлінських потреб.

Протягом 2010–2016 років, а саме на п'ятому етапі, збільшується мобільність через поширенням смартфонів, соціальних мереж, розвиток цифрової економіки, маркетплейсів і смарт-рішень. Цифрові канали стають основними у взаємодії з клієнтами, а бізнес дедалі частіше переходить до платформних моделей та екосистем, що ускладнює облік через нові форми доходів, посередництво, комісії і підсилює потребу в контролі інтеграцій з цифровими платформами та великим потоком даних. На шостому етапі у 2016–2022 роках хмарні технології та дані як актив характеризується масштабуванням через загальнодоступні хмари, розвитком сховищ даних і перетворенням кібербезпеки на управлінську функцію. Аналітика та управління даними стають важелем конкурентоспроможності, а автоматизація процесів входить у масове застосування, що змінює підхід до аудиту, увага зосереджується на правильності формування електронних документів, ІТ-контролях, управлінні доступами, надійності даних і безперервності процесів.

Сьомий етап, що триває від 2022 року і дотепер, пов'язаний із розвитком машинного навчання та штучного інтелекту та автоматизованої аналітики. Відбувається перехід від використання цифрових інструментів до впровадження рішень, які самі генерують аналіз, контент і рекомендації, що впливає на облік, фінансовий аналіз і аудит. У таких умовах зростає значення етики та прозорості моделей, управління якістю даних, відповідальності за результати автоматизованих рішень і посилення захисту інформації.

У період цифровізації обліку важливого значення набуває системний підхід, який забезпечує узгоджену взаємодію облікових, аналітичних, прогнозних та управлінських процесів на підприємстві. Використання цифрових інформаційних систем дає змогу підвищити якість доступу до достовірної обліково-аналітичної інформації, своєчасно виявляти відхилення та швидко реагувати на зміни в господарській діяльності. Цифрові технології також сприяють мінімізації помилок у документальному оформленні операцій, посиленню контролю за виконанням зобов'язань і підвищенню обґрунтованості управлінських рішень [5, с. 149]. Гнучкі налаштування сучасних програмних комплексів дозволяють адаптувати облікову систему до особливостей облікової політики підприємства, змін у його діяльності та оновлення нормативно-правової бази обліку й оподаткування.

Не менш важливою є інтеграція бухгалтерського обліку з виробничими системами. На підприємствах, що мають процес виробництва, бухгалтерія потребує точних і своєчасних даних про використання сировини, випуск готової продукції,

витрати праці, загальновиробничі витрати, технологічні втрати та собівартість. Автоматичний обмін даними між виробничою та бухгалтерською системами дозволяє точніше калькулювати собівартість продукції, контролювати витрати та оцінювати ефективність виробничих процесів.

Особливу роль відіграє інтеграція бухгалтерського обліку з банківськими сервісами та системами управління фінансами. У цьому випадку можливе автоматичне завантаження банківських виписок, відображення платежів, контроль руху коштів на рахунках, узгодження платежів із договорами та рахунками, формування платіжного календаря. Це значно підвищує оперативність фінансового контролю, покращує управління ліквідністю та сприяє прийняттю обґрунтованих фінансових рішень.

Окремої уваги заслуговує інтеграція бухгалтерського обліку з системами електронного документообігу. Вона забезпечує швидке створення, погодження, підписання, зберігання та передавання первинних документів у цифровій формі. У результаті бухгалтерія отримує необхідні документи без затримок, що позитивно впливає на своєчасність відображення господарських операцій в обліку та формування звітності. Крім того, така інтеграція сприяє підвищенню прозорості документообігу та полегшує проведення внутрішнього і зовнішнього аудиту.

Інтеграція бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства має низку переваг. По-перше, вона забезпечує єдність інформаційного простору та узгодженість даних між підрозділами. По-друге, сприяє скороченню витрат часу на опрацювання інформації та зменшенню кількості помилок, пов'язаних із ручним введенням даних. По-третє, підвищує аналітичні можливості облікової системи, оскільки бухгалтерська інформація може використовуватися разом з даними інших підсистем для комплексного аналізу діяльності підприємства. По-четверте, така інтеграція покращує контроль за ресурсами, розрахунками, витратами та фінансовими результатами.

Разом із перевагами існують і певні труднощі інтеграції. Серед них можна назвати технічну несумісність окремих програмних продуктів, складність налаштування обміну даними, високі витрати на впровадження та супровід інтегрованих систем, ризики порушення інформаційної безпеки, а також необхідність навчання персоналу. Крім того, недостатньо продумана інтеграція може призвести до дублювання функцій, помилок у передаванні даних або втрати частини інформації. Саме тому процес інтеграції повинен бути ретельно спланований, організаційно забезпечений і технічно підтриманий.

У сучасних умовах найпоширенішим інструментом інтеграції є системи, які об'єднують у межах єдиної платформи бухгалтерський облік, фінанси, логістику, склад, виробництво, кадри, продажі та інші напрями діяльності підприємства. Використання таких систем дозволяє формувати цілісну модель управління підприємством, де бухгалтерський облік виступає не лише функцією реєстрації фактів господарського життя, а й важливим елементом інформаційного підтримання управління.

Отже, інтеграція бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства є необхідною передумовою підвищення якості облікової інформації, ефективності контролю та обґрунтованості управлінських рішень. Вона забезпечує комплексний підхід до управління ресурсами підприємства, сприяє автоматизації бізнес-процесів і формує основу для подальшої цифрової трансформації господарської діяльності.

У сучасних умовах господарювання комп'ютеризація бухгалтерського обліку тісно пов'язана з моделюванням бізнес-процесів підприємства. Це пояснюється тим, що бухгалтерський облік не існує відокремлено від операційної діяльності, а є інформаційним відображенням усіх основних процесів підприємства від постачання, виробництва, реалізації, розрахунків, управління персоналом, руху грошових коштів та інших господарських операцій. Саме тому ефективна автоматизація обліку можлива

лише тоді, коли підприємство чітко розуміє, як побудовані його бізнес-процеси, які етапи вони включають, які дані формуються на кожному з них і яким чином ці дані повинні передаватися в облікову систему.

Моделювання бізнес-процесів являє собою опис, аналіз і графічне або текстове відображення послідовності дій, операцій, учасників, інформаційних потоків і результатів діяльності підприємства. Воно дозволяє виявити, як саме створюється, опрацьовується, передається та використовується інформація в межах підприємства. Для бухгалтерського обліку це має принципове значення, оскільки будь-яка господарська операція спочатку виникає в певному бізнес-процесі, а вже потім знаходить своє відображення у первинних документах, на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності.

Зв'язок між моделюванням бізнес-процесів і комп'ютеризацією обліку проявляється насамперед у тому, що моделювання створює основу для правильного проєктування автоматизованої облікової системи. Якщо бізнес-процеси підприємства не описані або описані поверхово, то впровадження програмного забезпечення часто зводиться лише до механічного перенесення старих паперових чи розрізнених процедур у комп'ютерне середовище. У такому разі цифровізація не дає повного ефекту, оскільки зберігаються дублювання функцій, зайві операції, затримання в передаванні інформації та помилки в облікових даних [4]. Натомість попереднє моделювання процесів дозволяє оптимізувати їх, усунути нераціональні дії та налаштувати облікову систему відповідно до реальних потреб підприємства.

Особливо важливим є те, що моделювання бізнес-процесів допомагає визначити місце бухгалтерського обліку в загальній системі управління підприємством. У межах кожного процесу можна встановити, які саме дані є вхідними, які документи формуються, хто є відповідальним за їх створення, перевірку та передавання, а також у який момент ці дані повинні бути відображені в обліковій системі. Наприклад, у процесі закупівлі моделювання дозволяє простежити шлях від формування потреби у матеріалах до укладання договору, отримання товару, оформлення накладної, здійснення оплати та відображення всіх цих операцій у бухгалтерському обліку. Завдяки цьому комп'ютеризована система може бути налаштована так, щоб кожний етап автоматично породжував відповідні облікові записи або документи.

Ще одним важливим аспектом є те, що моделювання бізнес-процесів дає змогу формалізувати інформаційні потоки, які в подальшому стають основою автоматизації. Комп'ютеризація обліку потребує чітко визначених маршрутів руху інформації, хто вводить дані, хто їх перевіряє, в якій системі вони зберігаються, кому передаються далі та як використовуються для формування звітності. Якщо такі потоки не впорядковані, автоматизована система працюватиме неефективно. Отже, моделювання бізнес-процесів виступає підготовчим етапом цифрової трансформації обліку, оскільки дозволяє побудувати логічну структуру опрацювання економічної інформації.

Комп'ютеризація обліку, у свою чергу, значно розширює можливості моделювання бізнес-процесів. Використання сучасних інформаційних систем дає змогу не лише фіксувати результати господарських операцій, а й відслідковувати їх у режимі реального часу, аналізувати вузькі місця, контролювати відхилення та оцінювати ефективність окремих етапів діяльності. Тобто між моделюванням процесів і комп'ютеризацією обліку існує двосторонній зв'язок. Моделювання забезпечує логіку і структуру автоматизації, а комп'ютеризація, у свою чергу, створює інформаційну базу для подальшого вдосконалення бізнес-процесів.

Суттєвий взаємозв'язок між цими явищами проявляється і в процесі впровадження ERP-систем, облікових платформ, систем електронного документообігу та інших цифрових рішень. Такі системи зазвичай не можуть бути ефективно впроваджені без попереднього аналізу та моделювання бізнес-процесів, адже кожен

модуль програми повинен відповідати реальним функціям підрозділів підприємства. Наприклад, автоматизація обліку запасів неможлива без розуміння логіки складського процесу, автоматизація обліку праці та зарплати – без аналізу кадрового документообігу, а автоматизація обліку витрат – без дослідження виробничих та управлінських процесів.

Крім того, моделювання бізнес-процесів сприяє підвищенню якості внутрішнього контролю в умовах комп'ютеризації обліку. Під час опису процесів визначаються контрольні точки, відповідальні особи, ризики помилок і можливі напрями зловживань. На основі цього в автоматизованій обліковій системі можуть бути закладені механізми перевірки, обмеження доступу, автоматичні повідомлення про відхилення, погодження операцій та інші контрольні процедури. Таким чином, моделювання процесів не лише полегшує автоматизацію, а й підвищує надійність та безпеку облікової інформації.

Необхідно також зазначити, що моделювання бізнес-процесів дозволяє підприємству перейти від фрагментарної автоматизації до комплексної комп'ютеризації обліку. Якщо автоматизуються лише окремі облікові ділянки без урахування загальної логіки діяльності підприємства, це може призвести до інформаційної роз'єднаності, дублювання даних та втрати цілісності облікової системи. Натомість процесний підхід дозволяє побачити підприємство як єдину систему взаємопов'язаних операцій, де бухгалтерський облік виступає інтегруючим елементом.

Моделювання бізнес-процесів забезпечує концептуальну та організаційну основу для створення ефективної автоматизованої облікової системи, а комп'ютеризація обліку, своєю чергою, сприяє підвищенню прозорості, керованості та результативності бізнес-процесів. Саме поєднання процесного підходу та сучасних інформаційних технологій дозволяє підприємству підвищити якість облікової інформації, ефективність управління та конкурентоспроможність у сучасному цифровому середовищі.

Моделювання бізнес-процесів і комп'ютеризація бухгалтерського обліку є взаємопов'язаними елементами сучасної системи управління підприємством. Бізнес-процеси охоплюють основні напрями діяльності суб'єкта господарювання, зокрема закупівлю ресурсів, виробництво продукції, реалізацію товарів і послуг, розрахунки з контрагентами, складський облік, управління персоналом та інші операції. Кожен із цих процесів супроводжується формуванням певних документів, рухом інформаційних потоків і виникненням облікових даних, які потребують своєчасної фіксації, опрацювання та контролю.

Моделювання бізнес-процесів дає змогу детально описати послідовність господарських операцій, визначити відповідальних виконавців, перелік первинних документів, джерела інформації, канали її передавання та контрольні точки. Такий підхід забезпечує чітке розуміння того, які саме дані виникають у процесі діяльності підприємства, коли вони мають бути внесені до інформаційної системи, хто відповідає за їх достовірність і яким чином вони використовуються для потреб бухгалтерського обліку, аналізу та управління.

На основі змодельованих бізнес-процесів відбувається формалізація облікової інформації, тобто визначення правил її збирання, систематизації, опрацювання та узагальнення. Це створює передумови для ефективної комп'ютеризації бухгалтерського обліку, оскільки автоматизація має ґрунтуватися не лише на впровадженні програмного забезпечення, а й на попередньому впорядкуванні внутрішніх процесів підприємства. Якщо бізнес-процеси описані нечітко або містять організаційні недоліки, їх автоматизація може лише перенести наявні проблеми в цифрове середовище.

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку є логічним продовженням моделювання бізнес-процесів. Вона забезпечує автоматизоване введення, опрацювання, зберігання та узагальнення облікових даних, що сприяє підвищенню оперативності обліку, зменшенню кількості помилок, прискоренню формування звітності та посиленню внутрішнього контролю. У результаті підприємство отримує якіснішу інформаційну

базу для прийняття управлінських рішень, а взаємозв'язок між бізнес-процесами та обліковою системою стає важливим чинником підвищення ефективності управління.

При комп'ютеризації обліку виникають значні ІТ-ризики, пов'язані з можливими загрозами, які виникають у процесі використання інформаційних систем для збирання, опрацювання, зберігання та передавання облікових даних. Попри значні переваги автоматизації, зокрема підвищення оперативності обліку, зменшення кількості ручних операцій і швидке формування звітності, використання комп'ютерних технологій потребує належного контролю та захисту інформації. На рисунку 2 виокремлено ряд ризиків комп'ютеризації обліку в сучасних динамічних умовах функціонування вітчизняного бізнесу.

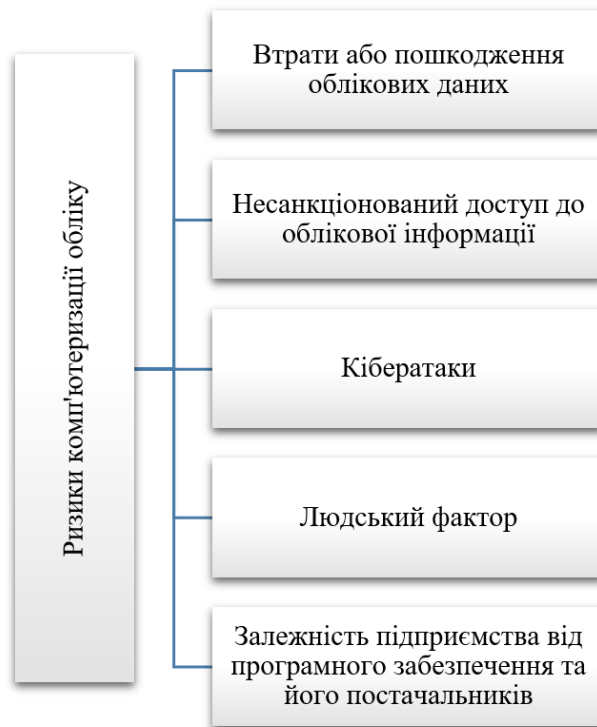

Рисунок 2. Сучасний стан ризиків при комп'ютеризації обліку*

*Сформовано авторами.

Одним із ключових ризиків є ризик втрати або пошкодження облікових даних через технічні збої, помилки програмного забезпечення, відключення електроенергії, несправність серверів чи комп'ютерного обладнання. У разі відсутності резервного копіювання підприємство може втратити важливу інформацію про господарські операції, первинні документи, розрахунки з контрагентами, податкові зобов'язання та фінансові результати.

Важливе місце займає ризик несанкціонованого доступу до облікової інформації. Якщо система не має належного розмежування прав користувачів, сторонні особи або працівники без відповідних повноважень можуть переглядати, змінювати чи видаляти фінансові дані. Це може призвести до викривлення облікової інформації, порушення конфіденційності, фінансових втрат і зниження довіри до системи управління підприємством.

Також суттєвим є ризик кібератак, зокрема зараження комп'ютерів вірусами, використання шкідливого програмного забезпечення, фішингові атаки, викрадення паролів або блокування доступу до облікових баз даних. Такі загрози можуть паралізувати роботу бухгалтерії, порушити терміни подавання звітності та створити додаткові витрати на відновлення інформаційної системи.

Окремо слід виділити ризик помилок користувачів. Навіть за наявності сучасного програмного забезпечення неправильне введення даних, некоректне налаштування облікових параметрів, помилки у виборі рахунків або неправильне формування документів можуть призвести до недостовірності облікових показників. Вітчизняні науковці А. А. Макурін та Н. Л. Шишкова зазначають, що попри автоматизацію облікових та управлінських процесів, людський фактор і надалі відіграє важливу роль у діяльності підприємства. Через недостатній рівень цифрової компетентності працівників можуть виникати помилки під час роботи з інформаційними системами та обліковими даними [6, с. 87]. Крім того, існує ризик навмисних неправомірних дій персоналу, зокрема маніпулювання цифровою інформацією або її викривлення. Додатковою проблемою може бути небажання окремих працівників пристосовуватися до нових технологій, що уповільнює процес цифрової трансформації підприємства. Тому ефективність комп'ютеризації значною мірою залежить не лише від технічного забезпечення, а й від рівня підготовки працівників.

Ще одним ризиком є залежність підприємства від програмного забезпечення та його постачальників. Якщо облікова програма не оновлюється відповідно до змін законодавства, має обмежений функціонал або технічна підтримка є недостатньою, це може ускладнити ведення обліку та формування достовірної звітності. Особливо небезпечними є ситуації, коли підприємство використовує неліцензійне або застаріле програмне забезпечення. На думку І. В. Годнюк, в умовах цифровізації бухгалтерський облік стає важливим інструментом забезпечення безперервності діяльності підприємства, оскільки дає змогу швидко отримувати достовірну інформацію, контролювати ризики та підтримувати належний рівень економічної безпеки. Для належного функціонування такої системи необхідна тісна взаємодія керівництва й бухгалтерської служби, спрямована на вдосконалення цифрових облікових процесів, підвищення захищеності даних і своєчасне реагування на внутрішні та зовнішні загрози [3, с. 15].

Отже, ІТ-ризики при комп'ютеризації обліку можуть суттєво впливати на достовірність, повноту, своєчасність і безпеку облікової інформації. Для їх мінімізації необхідно впроваджувати систему внутрішнього контролю, здійснювати резервне копіювання даних, обмежувати доступ користувачів відповідно до їхніх посадових обов'язків, регулярно оновлювати програмне забезпечення, використовувати антивірусний захист і проводити навчання працівників. Лише за умови належного управління ІТ-ризиками комп'ютеризація обліку може стати ефективним інструментом підвищення якості управління підприємством.

Висновки. За результатами проведеного дослідження, встановлено, що комп'ютеризація бухгалтерського обліку є важливою складовою цифрової трансформації підприємства і одним із ключових чинників підвищення ефективності управління. Її розвиток пройшов тривалий шлях від автоматизації окремих облікових операцій до формування інтегрованих цифрових систем, які забезпечують опрацювання, зберігання, узагальнення та аналітичне використання облікової інформації в режимі, наближеному до реального часу. Доведено, що комп'ютеризація обліку сприяє підвищенню швидкості, достовірності та повноти облікових даних, скороченню впливу людського фактора, прискоренню документообігу, формуванню звітності та посиленню внутрішнього контролю. Водночас ефективність автоматизації значною мірою залежить від попереднього моделювання бізнес-процесів, оскільки саме воно дозволяє впорядкувати інформаційні потоки, визначити відповідальних осіб, контрольні точки та правила відображення господарських операцій в обліковій системі. Обґрунтовано, що інтеграція бухгалтерського обліку з виробничими, фінансовими, банківськими, складськими, кадровими системами та системами електронного документообігу створює єдиний інформаційний простір підприємства. Такий підхід до організації обліку підвищує якість управлінських рішень, забезпечує більший контроль за наявними ресурсами, здійсненими витратами, розрахунками та фінансовими результатами.

Разом із тим комп'ютеризація бухгалтерського обліку супроводжується рядом ризиків, пов'язаних із втратою або пошкодженням даних, несанкціонованим доступом, кібератаками, помилками користувачів, недостатньою цифровою компетентністю персоналу та залежністю від програмного забезпечення. Тому важливими умовами ефективного використання комп'ютерних облікових систем є впровадження належної системи внутрішнього контролю, резервне копіювання даних, розмежування прав доступу, систематичне оновлення програмного забезпечення, кіберзахист і навчання працівників.

Conclusions. According to the results of the conducted research, it was established that computerization of accounting is an important component of the digital transformation of the enterprise and one of the key factors in increasing management efficiency. Its development has come a long way from the automation of individual accounting operations to the formation of integrated digital systems that provide processing, storage, generalization and analytical use of accounting information in a mode close to real time. It has been proven that computerization of accounting contributes to increasing the speed, reliability and completeness of accounting data, reducing the influence of the human factor, accelerating document flow, generating reporting and strengthening internal control. At the same time, the effectiveness of automation largely depends on the preliminary modeling of business processes, since it is this that allows you to streamline information flows, identify responsible persons, control points and rules for reflecting business transactions in the accounting system. It is substantiated that the integration of accounting with production, financial, banking, warehouse, personnel systems and electronic document management systems creates a single information space of the enterprise. This approach to accounting improves the quality of management decisions, provides greater control over available resources, expenses, calculations and financial results.

However, computerization of accounting is accompanied by a number of risks associated with loss or damage to data, unauthorized access, cyberattacks, user errors, insufficient digital competence of personnel and dependence on software. Therefore, important conditions for the effective use of computer accounting systems are the implementation of an appropriate internal control system, data backup, delimitation of access rights, systematic software updates, cyber protection and employee training.

Список використаних джерел

1. Бенько М. М. *Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку* : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.
2. Гарасим П. М., Гарасим М. П. Особливості організації бухгалтерського обліку в умовах комп'ютеризації. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2009. Вип. 6 (1). С. 24–33.
3. Годнюк І. В. Сучасні ризики в обліковій системі підприємства. *Інклюзивна економіка*. 2023. № 1. С. 12–16.
4. Желізняк А. М. Проблеми та перспективи комп'ютеризації бухгалтерського обліку бюджетних установ. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. № 22.7. С. 350–355.
5. Ізмайлов Я. О., Осмятченко В. О., Єгорова І. Г., Барицький Р. О. Розвиток комп'ютеризованих інформаційних систем обліку й оподаткування в умовах глобалізації та цифровізації економічних відносин. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 145–151.
6. Макурін А. А., Шишкова Н. Л. Управління ризиком для цілей обліку в сучасних умовах цифровізації. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2025. № 1. С. 81–88.
7. Пристемський О. С. Використання комп'ютерних технологій та систем для ведення бухгалтерського обліку. *Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects»*, February 19–20, 2024. Rome, Italy. 2024. № 189. P. 124–131. DOI: 10.51582/interconf.19-20.02.2024.012
8. Цифрові технології в аудиті : е-підручник / за заг. ред. В. Панасюк. Тернопіль : ЗУНУ, 2026. 753 с.
9. Чех Н. О., Конопліна О. О., Мізік Ю. І. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку та пов'язані ризики безпеки. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 55. С. 189–193.
10. Assefa M., Yadavilli J., Hailu A. Y. Designing of Accounting Information System for Small and Medium Enterprises: Application of PLS-SEM. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*. 2020. Vol. 54. P. 124–139.

11. Belfo F., Trigo A. Accounting Information Systems: Tradition and Future Directions. *Procedia Technology*. 2013. No. 9. P. 536–546. DOI: 10.1016/j.protcy.2013.12.060
12. Bendovschi A. C. The Evolution of Accounting Information Systems. *Practical Application of Science*. 2015. Vol. III. Issue 1 (7). P. 91–96. URL: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/SPAS_7_14.pdf (дата звернення: 10.05.2026 р.).
13. Liang Y. Research on the Early Development of Computerized Accounting in China. *China-USA Business Review*. 2017. Vol. 16. No. 5. P. 234–239. DOI: 10.17265/1537-1514/2017.05.005
14. Susanto A., Meiryani. The Evolution of Accounting Information Systems. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2019. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Evolution-Of-Accounting-Information-Systems-Susanto-Meiryani/4c7ddf254376229542c97179a4f826f3dc10eba4> (дата звернення 10.05.2026).

References

1. Benko M. M. (2010). Informatsiini systemy i tekhnolohii v bukhgalterskomu obliku [Information systems and technologies in accounting]: monohrafiia. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 336 p.
2. Harasym P. M., Harasym M. P. (2009) Osoblyvosti orhanizatsii bukhgalterskoho obliku v umovakh kompiuteryzatsii [Features of accounting organization in the conditions of computerization]. *Ekonomichni nauky. Seriia: Oblik i finansy*, vol. 6 (1), pp. 24–33.
3. Hodniuk I. V. (2023) Suchasni ryzyky v oblikovii systemi pidpriemstva [Modern risks in the accounting system of an enterprise]. *Inklyuzyvna ekonomika*, no. 1, pp. 12–16.
4. Zhelezniak A. M. (2012) Problemy ta perspektyvy kompiuteryzatsii bukhgalterskoho obliku biudzhetykh ustanov [Problems and prospects of computerization of accounting in budgetary institutions]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 22.7, pp. 350–355.
5. Izmailov Ya. O., Osmiatchenko V. O., Yehorova I. H., Barytskyi R. O. (2022) Rozvytok kompiuteryzovanykh informatsiinykh system obliku y opodatkovannia v umovakh hlobalizatsii ta tsyfrovizatsii ekonomichnykh vidnosyn [Development of computerized information systems of accounting and taxation in the conditions of globalization and digitalization of economic relations]. *Biznes Inform*, no. 10, pp. 145–151.
6. Makurin A. A., Shyshkova N. L. (2025) Upravlinnia ryzykom dlia tsilei obliku v suchasnykh umovakh tsyfrovizatsii [Risk management for accounting purposes in modern conditions of digitalization]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniki*, no. 1, pp. 81–88.
7. Prystemskyi O. S. (2024) Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii ta system dlia vedennia bukhgalterskoho obliku [Use of computer technologies and systems for accounting]. *Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference "Theory and Practice of Science: Key Aspects"*, February 19–20, 2024. Rome, Italy, no. 189, pp. 124–131. DOI: 10.51582/interconf.19-20.02.2024.012
8. Panasiuk V. (ed.) (2026). Tsyfrovi tekhnolohii v audyti [Digital technologies in audit]: e-pidruchnyk. Ternopil: ZUNU. 753 p.
9. Chekh N. O., Konoplina O. O., Mizik Yu. I. (2021) Informatsiini tekhnolohii v bukhgalterskomu obliku ta poviazani ryzyky bezpeky [Information technologies in accounting and related security risks]. *Infrastruktura rynku*, vol. 55, pp. 189–193.
10. Assefa M., Yadavilli J., Hailu A. Y. (2020) Designing of Accounting Information System for Small and Medium Enterprises: Application of PLS-SEM. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research*, vol. 54, pp. 124–139.
11. Belfo F., Trigo A. (2013) Accounting Information Systems: Tradition and Future Directions. *Procedia Technology*, no. 9, pp. 536–546. DOI: 10.1016/j.protcy.2013.12.060
12. Bendovschi A. C. (2015) The Evolution of Accounting Information Systems. *Practical Application of Science*, vol. III, issue 1 (7), pp. 91–96. Available at: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/SPAS_7_14.pdf (accessed: 10 May 2026).
13. Liang Y. (2017) Research on the Early Development of Computerized Accounting in China. *China-USA Business Review*, vol. 16, no. 5, pp. 234–239. DOI: 10.17265/1537-1514/2017.05.005
14. Susanto A., Meiryani (2019). The Evolution of Accounting Information Systems. *International Journal of Scientific & Technology Research*. Available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Evolution-Of-Accounting-Information-Systems-Susanto-Meiryani/4c7ddf254376229542c97179a4f826f3dc10eba4> (accessed: 10 May 2026).